

Cochleaire capriolen

gehoor in beweging

Colofon

ISBN: 978 90 8954 131 4

1e druk 2009

© 2009 Elske Posthuma

Exemplaren zijn te bestellen via de boekhandel

of rechtstreeks bij de uitgeverij:

Uitgeverij Elikser B.V.

Ossekop 4

Postbus 2532

8901 AA Leeuwarden

Telefoon: 058-2894857

www.elikser.nl

Vormgeving omslag en binnenwerk:

Evelien Veenstra

Foto voorzijde: Jacko Morren

Elske Posthuma is te bereiken via cochleairecapriolen@live.nl

Disclaimer

De informatie in dit boek is zorgvuldig verzameld, verwerkt en weergegeven. De schrijver van dit boek is niet aansprakelijk voor gevolgen van eventueel onjuist weergegeven informatie.

Onder voorwaarde van vermelding van de volgende teksten is een aantal afbeeldingen overgenomen uit Wikipedia:

Toestemming wordt verleend tot het kopiëren, verspreiden en/of wijzigen van dit document onder de bepalingen van de GNU-licentie voor vrije documentatie, versie 1.2, of iedere latere versie uitgegeven door de Free Software Foundation; zonder Invariante Secties, zonder Omslagteksten voor de Voorkant en zonder Omslagteksten voor de Achterkant. Een kopie van de licentie is opgenomen in de sectie getiteld "GNU-licentie voor vrije documentatie". U mag dit object kopiëren, veranderen en commercieel gebruiken zolang u het onder dezelfde licentie uitgeeft, de auteur(s) vermeldt en de tekst van de licentie meelevert.

This image is a work of the National Institutes of Health, part of the United States Department of Health and Human Services. As a work of the U.S. federal government, the image is in the public domain.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaand schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Cochleaire capriolen

gehoor in beweging

Elske Posthuma

Voorwoord

Toen Elske een jaar of 12 was ging ik als jong audioloog eens naar haar basisschool want ik zou een akoestiekmeting doen in haar klas. De bedoeling daarvan was, dat ik het hoofd van de school kon adviseren over eventuele aanpassingen in de klas in verband met het slechthorende meisje dat daar zat. Toen ik, gewapend met in elke hand een meetapparaat, de klas binnenkwam trof ik daar een treurig tafereel. Een boomlang, verdrietig meisje zat moederziel alleen aan een bankje vlak tegen het tafeltje van de meester. Ongetwijfeld goedbedoeld in het kader van haar slechthorendheid, maar wat een hoopje verdriet. Het was 1983. Dit beeld heeft de jaren daarna in niet geringe mate mijn persoonlijke houding bepaald als het om slechthorende kinderen ging.

Ik heb Elske zien opgroeien van dat hoopje verdriet toen - in die laatste klas lagere school - tot jonge meid en vervolgens tot sterke jonge vrouw. Ik heb de periodes van onbegrepen en ook weer voorbijgaande doofheid meegemaakt, wat mij vaak een machteloos gevoel gaf. Ik heb als audioloog Elskes worsteling met haar schildklier, haar gehoor en het onbeschrijflijke verlies van haar muziek van dichtbij meegemaakt. Maar ook het wonder van nieuwe hoortoestellen. Toen Elske voor het eerst een digitaal hoortoestel kreeg was ze verrast dat een thermoskan een piepend geluid kon maken en dat haar adem en de rits van de jas ook geluid maakte. Zo zag ik bij elk nieuw hoortoestel haar wereld weer een beetje groter worden met het CI als voorlopige apotheose.

Ik heb in de afgelopen 25 jaren veel met Elske gepraat. En nu ligt voor me haar verhaal.

Ik lees het en het voelt dichterbij dan ooit. Een bijzondere
ervaring.

Lieve Elske, het ga je goed.

Peter Kraft, audioloog
november 2009

Inleiding

Er zijn in Nederland meer dan 1,4 miljoen mensen die een hoorprobleem hebben. We kennen verschillende hoorproblemen, zoals bijvoorbeeld doof, laat doof, plotsdoof, lawaaidoofheid, slechthorend, oorsuizen, hyperacusis (overgevoeligheid voor geluid). Er komen per jaar duizenden slechthorenden bij. Steeds meer jongeren worden slechthorend omdat zij te vaak naar keiharde muziek luisteren. Mensen die doof zijn en een implantaat krijgen, worden in plaats van doof, slechthorend. Nederland vergrijsst, de meeste ouderen worden slechthorend. In 2008 stond slechthorendheid op de eerste plaats in de toptienlijst van gemelde beroepsziekten.

Slechthorenden vormen een groep die tussen wal en schip valt. Zij zijn niet doof, maar horen ook niet goed. Dat zorgt ervoor zij zich vaak niet thuis voelen bij doven maar ook niet bij goedhorenden. Zij hebben niet, zoals doven wel hebben, een echte eigen cultuur. Geen eigen taal. Ze doen van beide wat. Gewoon praten, wat liplezen en misschien communiceren met ondersteunende gebaren. Zij moeten functioneren in een wereld die steeds meer van hen vraagt, vooral als het gaat om snelheid en efficiëntie. Een wereld die geen ruimte meer biedt aan mensen die, vanwege wat moeizamere communicatie, daartoe niet in staat zijn. Zelfs gezonde mensen, zonder beperkingen, kunnen de gejaagdheid van ons bestaan soms niet meer aan. Slechthorenden nemen vaak te weinig het initiatief om duidelijk te maken hoe anderen rekening met hun kunnen houden. Zij hebben de nodige 'deuken' opgelopen in het leven. Vaak zijn ze teleurgesteld over hun eigen kansen en mogelijkheden en over de hardheid van de

wereld om hen heen. Zij hebben pijn opgelopen in miscommunicatie met anderen en voelen zich niet altijd begrepen. Sommigen hebben het zelfs ‘opgegeven’.

Mijn naam is Elske Posthuma en ik ben 36 jaar. Ik ben altijd slechthorend geweest. Mijn gehoor is langzaam achteruit gegaan. Ik ben maatschappelijk werker en ik houd van mijn werk. Praten en luisteren naar mensen en samen zoeken naar oplossingen of nieuwe wegen.

Dit boek gaat over slechthorendheid, geschreven vanuit het idee dat slechthorenden in de wereld meer begrip krijgen wanneer zij open zijn over wat slechthorendheid voor hen inhoudt. Dat zij vertellen welke invloed dit heeft op hun leven en blijven aangeven wat zij nodig hebben om goed te kunnen functioneren. Het is vaak niet op te lossen door wat luider en duidelijker te spreken. Pas wanneer mensen meer weten over wat het betekent om slecht te horen en wat zij kunnen doen om de communicatie met slechthorenden te verbeteren, is optimale integratie mogelijk.

Mijn bedoeling met dit boek is om te vertellen over mijn ervaringen met slechthorendheid, doof worden en het krijgen van een implantaat. Mijn gehoor heeft heel wat cochleaire capriolen uitgehaald in mijn leven. Cochleair is afgeleid van cochlea en dat betekent: slakkenhuis. Ik wil proberen uit te leggen wat het kan betekenen in het dagelijks leven wanneer je niet goed kunt horen. Uiteindelijk hoop ik dat dit boek slechthorenden aanzet om te gaan voor het allerbeste en op die manier mee te helpen de wereld voor auditief gehandicapten toegankelijker te maken. Zij zijn degenen die van zich moeten laten horen! Ik hoop dat dit boek mensen met goede oren bewust maakt van de wereld van geluid, horen en slecht horen. Dat zij misschien zelfs hun eigen gehoor

meer op waarde zullen schatten en het beter beschermen. Daarnaast hoop ik dat zij willen luisteren naar de verhalen en wensen van slechthorenden. Zo kunnen we gezamenlijk werken aan een wereld waarin iedereen optimaal tot zijn recht komt.

In de verschillende hoofdstukken is extra informatie gekaderd weergegeven. Deze informatie heeft verbinding met het verhaal maar kan eventueel later gelezen worden.

Het gemak dient de mens: daar waar 'hij' staat, kan ook 'zij' gelezen worden.

Hoofdstuk 1

Zondagmorgen, 5 oktober 2008

De wekker loopt af. Ik ga op mijn bed zitten, pak mijn hoorapparaat en stop het in mijn oor. Nee! Ik weet het direct. Mijn hart klopt in mijn keel. Ik voel de paniek in mijn lijf en ik stoot Hans wakker. Ik hoor hem nog wel, maar dof en veel zachter. Het geluid gaat bij mij vandaan; het klinkt als 'in de verte'.

Vanmorgen moet ik orgel spelen, maar het is de vraag of dat nu nog kan. Uiteindelijk besluiten we toch te gaan. Ik test mijn oren bij het orgel en besluit wel de dienst te begeleiden. Hinne, de dominee, komt nog even boven bij het orgel. Ik licht hem in over mijn situatie. Ik wil niet dat mijn ouders, die ook in deze kerk komen, het voor de dienst weten. We spreken af dat als het niet gaat ik dat zal aangeven. Het intochtlied wordt afgekondigd. Ik begin. Het gaat goed. Wanneer ik speel kom ik automatisch bij mijn gevoel en ik schiet vol. De tranen rollen over mijn wangen. Hans kijkt mij aan. Ik zie liefde en bezorgdheid in zijn ogen. De dienst gaat verder. Mijn gehoor wordt steeds minder en ik kan Hinne niet meer verstaan. Hans geeft nu aan wanneer ik kan beginnen met het inzetten van een nieuw lied. Ik speel, maar ben er met mijn hart niet meer bij. Er spookt van alles door mijn hoofd: straks de dokter even bellen, o nee, ik kan natuurlijk niet zelf bellen ... Hoe lang zal dit weer gaan duren? Komt het deze keer ook weer goed? Kan ik ooit weer orgel spelen? Nu niet gelijk aan het ergste denken. Ik moet mij morgen maar ziek melden. En hoe moet het nu met mijn nieuwe opleiding?

Ik weet dat het gehoor uiteindelijk helemaal zal verdwijnen. Dit is immers niet de eerste keer.

De dienst is afgelopen. Mijn gehoor is nu zo slecht dat ik nog wel wat kan horen, maar niets meer kan verstaan. Ik zie mijn ouders en vertel hen dat het weer helemaal mis is met mijn oren. Zij reageren, maar ik versta ze niet. We zoeken naar een pen en papier.

Mijn moeder gaat met mijn zus voor tien dagen naar Maleisië en vertrekt vanmiddag. Mijn zus is stewardess. Mijn moeder schrijft dat zij liever thuis blijft. Ik vind dat zij wel moet gaan, want ze kan hier nu toch niets voor mij doen. Bovendien is het voor mijn zus fijn dat mijn moeder meegaat. Dan is zij niet alleen en kan zij met mijn moeder de zorgen om mij delen. Maar tien dagen zijn wel lang. Het is tegen twaalfen wanneer mijn gehoor helemaal weg is. Bij de dokterswacht wordt besloten tot een vijfdaagse prednisonkuur. We zullen nu net als de andere keren – afwachten – en dat is niet mijn sterkste punt. Ik doe liever wat.

Gelukkig hebben we in deze tijd meerdere mogelijkheden om contact met elkaar te maken. Ik breng de mensen om mij heen op de hoogte van mijn situatie via de e-mail. Ik besluit dat ik hen op de hoogte zal blijven houden, zolang deze situatie duurt. Het is vreemd en raar door mijn huis te lopen en niets te horen.

Een dag eerder, zaterdagmorgen, 4 oktober 2008 - e-mailbericht:

‘Hoi Arie,

Ik wil graag iets met jou delen. Het is voor mij lastig het orgelrooster voor volgend jaar in te vullen omdat mijn gehoor de laatste tijd steeds iets minder wordt en schommelt. Daarnaast heb ik veel last van tinnitus (oorsuizen). In de afgelopen weken, maanden, heb ik een paar keer met het orgel spelen momenten gehad dat ik niet meer kon horen wat ik deed. Dat was ronduit vreselijk. Huilend zat ik achter het orgel. Ik kon foutjes niet meer op mijn gehoor corrigeren. Ik

wil het begeleiden van de diensten nog niet opgeven, maar ik ben er in mijn hoofd en hart wel mee bezig dat dit moment zal komen. Met mijzelf heb ik afgesproken dat ik ga stoppen met het begeleiden van gemeente- en koorzang wanneer ik het niet meer goed kan horen. Ik kan er bijna niet over nadenken omdat ik dat zo erg vind. Zolang het mogelijk is wil ik blijven lessen, maar dat is iets totaal anders dan begeleiden. Gelukkig voel ik dat ik veerkracht heb en heeft Hans brede schouders, dus uiteindelijk komt het vast allemaal goed. Op dit moment is het alleen maar verdrietig. Ik moet steeds meer inleveren. Ik kan er nog veel meer over zeggen maar daar komt vast wel een goed moment voor. Ik denk dat wanneer wij nu mensen kunnen vinden die af en toe, of misschien zelfs met een bepaalde regelmaat, diensten kunnen begeleiden, we dat moeten stimuleren. Misschien kunnen we over een paar maanden, wanneer ik zelf wat verder ben in dit proces, er eens over praten. Lieve groeten, Elske.’
Opvallend dat ik dit de dag ervoor geschreven heb. Achteraf was het alsof ik het voelde aankomen, een soort intuïtief weten.

Het is raar thuis te zijn, niets te horen, maar mij niet ziek te voelen. Mijn moeder en zus zijn naar Maleisië afgereisd en mijn vader heeft regelmatig contact met ze. Door deze situatie heb ik plotseling veel meer contact met mijn vader. Eerder lag mijn focus met emotionele dingen toch op mijn moeder. Het is goed en fijn zo met mijn vader. We eten een paar keer bij elkaar deze dagen. We wandelen samen een stuk met de hond. Dan hoeven wij niet zo veel te praten en zijn we wel gezellig samen.

*Op 'e nij skonk God ús in soun famke en suske.
Wy neame har Elske.
Ljouwert, 1 maaie 1973*

*(Vertaling: Opnieuw schonk God ons een gezond meisje en zusje.
Wij noemen haar Elske.
Leeuwarden, 1 mei 1973)*

Zo begon mijn leven hier op aarde. Als tweede kind van mijn ouders, Teake en Ettje en zusje van Hendrika die twee jaar en twee weken ouder was. Ik werd geboren midden in de stad Leeuwarden en groeide daar ook op. Ik was een gewenst en geliefd kind. Als baby huilde ik vaak, vertelde mijn moeder. Ik was geen goede drinker. Daardoor werd ik regelmatig huilend wakker omdat ik honger had. Mijn moeder vertelde dat ik vroeger een 'koesdoekje' had. Een vierkant doekje van de HEMA met een roze randje eromheen. Dat hield ik dan op een specifieke manier vast met de duim in mijn mond. Ik en mijn koesdoek waren onafscheidelijk. Wanneer mijn moeder met mij in de stad was en ik verloor mijn koesdoek, dan ging ze snel naar de HEMA om een nieuw doekje, want anders was ik ontroostbaar. Als er dan alleen doekjes waren met blauwe randjes en niet met roze, dan zette ik het op een brullen. Ik was een zorgenkind, want ik had de nodige 'mankementen'. Ik had steunzolen, een beugel, wratten, kaakproblemen, voedselallergie, groeistoornis, ernstige gehoorproblemen, onverklaarbare evenwichtstoornissen en schildklierproblemen. Een mooi rijtje, waar mijn ouders en met name mijn moeder haar handen vol aan had.

Wij woonden dichtbij de binnenstad. Het was een straat waar mensen bij elkaar binnen liepen. Als het ware een dorpje in de stad. Dit bracht gezelligheid met zich mee. Mijn ouders werkten allebei. Ook hadden wij kostgangers in huis. Dat waren vaak studenten die van de eilanden kwamen en in Leeuwarden studeerden. Dat bracht veel leven in de brouwerij. Mijn vader werkte overdag en mijn moeder in de avonduren. Mijn vader werkte fulltime bij de Friesland Bank, mijn

moeder bij de PTT. Zij werkte de ene week twee en de andere week drie avonden.

Nu we zo'n tien dagen verder zijn is de wereld gaan tolleren. Mijn evenwichtsorgaan is in de war. Dit had ik wel verwacht, maar niet dat het zo heftig zou zijn. Ik kan niet normaal lopen. Als ik mijn hoofd beweeg, tolt alles. Ik ben misselijk en voel mij beroerd. Door eerdere ervaringen met acute doofheid weet ik dat dit een kwestie is van tijd. Dus is het nu zaak deze dagen goed door te komen. Mijn moeder en zus zijn weer terug van weggeweest. Zij hebben een leuke en goede tijd gehad samen.

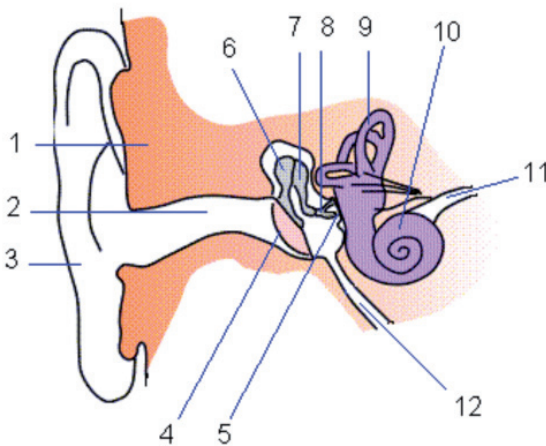
Ik probeer zoveel mogelijk te slapen. Mijn bank is nu ook mijn bed geworden want het is niet veilig de trap op te gaan. Om beurten zijn Hans, mijn vader en mijn zus een nacht bij mij. Het overgeven wil maar niet stoppen, terwijl ik niets meer heb om over te geven. Ik ben nu niet bezig met het feit dat ik doof ben, maar probeer de uren en dagen goed door te komen. Ik wacht op het moment dat het evenwicht zich weer gaat herstellen en de draaierigheid, misselijkheid en het overgeven voorbij is.

Plotsdoofheid

Bij ongeveer een derde van de mensen die plotsdoof worden treden er problemen op met het evenwichtsorgaan. De een heeft een 'licht' gevoel in zijn hoofd en de ander voelt zich onzeker op zijn voeten en weer een ander heeft last van draaiduizeligheid. Bij mij is er sprake van draaiduizeligheid. Het evenwichtsorgaan kan zich dan niet snel genoeg aanpassen aan de bewegingen die je maakt. Daardoor krijg je het idee dat de wereld beweegt terwijl dat niet zo is en daar kun je vervolgens misselijk door worden.

Wanneer je doof wordt, verandert ook je stem. Je spreekt met weinig of geen nuances omdat je deze niet meer kunt horen. De kleur van mijn stem veranderde in een monotone, vlakke stem.

De werking van het oor

1 schedel, 2 gehoorgang, 3 oorschelp, 4 trommelvlies, 5 ovaal venster, 6 hamer, 7 aambeeld, 8 stijgbeugel, 9 labyrint, 10 slakkenhuis (cochlea), 11 gehoorzenuw, 12 buis van Eustachius

Geluid is trilling van de lucht. Het geluid komt via de oorschelp in de gehoorgang en doet het trommelvlies trillen. Het geluid is nu in het middenoor waar de hamer, gekoppeld aan het trommelvlies, via aambeeld en stijgbeugel ervoor zorgen dat de trillingen goed in het binnenoor terechtkomen. In je middenoor zit een slijmachtige substantie die ervoor zorgt dat botjes en spiertjes goed werken. Voor de afvoer van dat slijm

is er de buis van Eustachius; een buisje wat van het middenoor naar je keel loopt. De belangrijkste functie van deze buis is zorgen dat de druk in het middenoor gelijk is aan de buitendruk. Anders kan het trommelvlies niet goed trillen. Ieder kent wel de ervaring dat je bij snel stijgen of dalen in de bergen slechter gaat horen en druk op het oor voelt. Even slikken en de buis van Eustachius doet zijn werk. Na de stijgbeugel kom je in het binnenoor terecht. Dat bestaat uit twee delen: het evenwichtsorgaan en het slakkenhuis (cochlea). Het 'begin' van het slakkenhuis is een ovaal vlies, vandaar de naam het ovale venster. Aan dit vlies zit de stijgbeugel vast. In het slakkenhuis zit een vloeistof die bij geluid door dat ovale venster in beweging wordt gebracht. Die beweging zorgt ervoor dat 'trilhaartjes' op bepaalde cellen heen en weer gaan bewegen en dat geeft elektrische stroompjes. Die stroompjes worden doorgegeven naar de gehoorzenuw en deze zenuw vervoert ze naar de hersenen. Vervolgens 'bakken' de hersenen op basis van onze ervaringen, herinneringen, de auditieve database in ons hoofd en de signaaltjes die nu binnenkomen een hopelijk relevante weerspiegeling van wat er buiten aan geluid aan de hand is.

Twee vormen van slechthorendheid

Er zijn twee vormen van slechthorendheid. Problemen in het middenoor en problemen in het binnenoor. In het middenoor zitten de gehoorsbeentjes: hamer, aambeeld en stijgbeugel. Aan middenoorslechthorendheid is operatief vaak nog wel wat te verbeteren of zelfs op te lossen. De geluiden zijn bij middenoorslechthorendheid vaak te zacht, maar wel goed van klank. Bij binnenoorslechthorendheid liggen de problemen in het slakkenhuis. Het geluid is vaak te zacht maar ook vervormd. Dat maakt dat het luider praten bij deze vorm van slechthorendheid de vervorming doet toenemen en daarmee

het verstaan nog moeilijker maakt. Aan binnenoorslechtho-
rendheid valt operatief niets te doen.

Men spreekt van slechthorendheid wanneer je een gehoor-
verlies hebt van meer dan 20 dB (= decibel) De mate van
slechthorendheid wordt in Nederland onderverdeeld in:

0 tot 20 dB verlies: goethorend

20 tot 35 dB verlies: licht slechthorend

35 tot 70 dB verlies: gemiddeld slechthorend

70 tot 90 dB verlies: ernstig tot zwaar slechthorend

vanaf 90 dB verlies: doof

Slechthorendheid kan met een hoortoestel wel enigszins ge-
compenseerd worden, maar een slechthorende zal zelfs met
een hoortoestel nooit zo goed kunnen horen als een persoon
zonder enige gehoorbeperking. Bij ernstige slechthorend-
heid kan een cochleair implantaat een uitkomst zijn.

(bron: Wikipedia)

*Op driejarige leeftijd ben ik bijna verdronken. Een vriend van mijn vader had een boot. Hij nodigde mijn vader, mijn zus en mij uit om met hem en zijn zoontje Jan een dag te gaan varen. Mijn moeder was op dat moment in Canada op bezoek bij haar broer. Jan duwde mij in het water. Gelukkig zag zijn vader dat. Hij sprong achter het roer vandaan het water in om mij eruit te vissen. Aanvankelijk leek het allemaal goed te gaan, maar al snel bleek dat deze situatie tot gevolg had dat ik als de dood was voor water. Ik wilde niet douchen en wanneer ik bij mijn moeder achterop zat en we over de brug fiets-
ten klampte ik me aan haar vast en riep ik: "We gean d'r net yn, no mem!" (vert.: "We gaan er niet in, hè mam!") Mijn vader heeft elke zaterdag, jaar in jaar uit, met mijn zus en mij gezwommen. Spelenderwijs en met engelengeduld heeft hij mij geholpen me weer vertrouwd te voelen in en rond het water.*

Na vier dagen is de misselijkheid iets afgezaakt. Ik lig boven op bed, voor het eerst weer. Ik heb tegen Hans gezegd dat het echt wel gaat en dat ik hier prima alleen kan slapen. Alles wat ik nodig heb ligt binnen handbereik. Ik zweer bij mijn bed. Dat is het fijnste bed van het noordelijk halfmond. Gekocht bij koopcentrum Frits. Ik denk elke avond even aan Hans en ook aan Frits. Na een paar uren word ik wakker en het is weer helemaal mis. Zó beroerd en akelig. Ik besluit een sms'je naar Hans te sturen om aan te geven dat ik het hier niet trek alleen. Wat stom dat we geen berichtje voorgeprogrammeerd hebben. Met de wereld die tolt en een beeld dat ik niet stil kan krijgen, probeer ik een sms'je in te toetsen. Hans laat mij weten dat mijn vader komt. Mijn vader belt de dokterswacht. Ik krijg sterkere medicatie tegen misselijkheid. Eindelijk kan ik weer een paar uren achter elkaar slapen.

Ik was als kind als de dood voor prikken, dokters en tandartsen en ik verzette mij dan ook heftig met alle gevolgen van dien. Ik schopte tandartsen en sloeg GGD-verpleegkundigen de spuiten uit hun hand. Bij de kapper zette ik het op een krijsen en na afloop van de knipbeurt zaten mijn moeder, de kapper en ik van top tot teen onder het haar.

Wanneer mijn moeder mij probeerde voor te bereiden op een doktersbezoek, liet ik mij op mijn knieën vallen en kreeg zij mij met geen mogelijkheid achter op de fiets. Dramatische taferelen. Achteraf begrijpelijk denk ik. Volwassenen waren ook niet betrouwbaar in mijn beleving. Dit kwam doordat ik door mijn slechthorendheid veel informatie miste en dingen voor mijn gevoel zomaar uit de lucht kwamen vallen. Mijn moeder bereidde mij vervolgens niet meer voor op waar we heen gingen. Ze zei in plaats daarvan: we gaan even een boodschapje doen in de stad. Dan fietsten we naar de GGD of naar de tandarts. Dus de tweede keer dat zij dat zei, vertrouwde ik haar niet meer. Later, in mijn tienerjaren, toen er nog steeds gezondheids-

zorgen waren en ik met moeder naar de arts moest, heb ik met mijn moeder gelukkig ook vele genoeglijke uren gehad. Het heeft ons dicht bij elkaar gebracht.

Hans, mijn ouders, twee vriendinnen en ik, hebben in de afgelopen paar jaren twee cursussen gevolgd om Nederlands met ondersteunende gebaren (NmG) te leren. Nu is het dan zover dat we die gebaren noodzakelijkerwijs moeten gebruiken. Dat valt niet mee. Het spreektempo loopt niet synchroon met het gebarentempo. Voor praktische en eenvoudige boodschappen geeft het een prima ondersteuning. Voor een gesprek over gevoelens, emoties of iets wat anders is dan huis-tuin-en-keukenpraatjes schieten onze gebaren tekort.

Hans en ik msn'en nu veel. Ik kan dan 'gewoon' praten en Hans typt. We kunnen elkaar dan zien. Dat is een mooie vervanging voor de telefoon. Ook mijn vader is met mij aan het msn'en. Mijn moeder heeft een mobieltje gekocht en wij sms'en elkaar. Ik realiseer me goed dat ik het geluk heb in deze tijd doof te zijn, met alle mogelijkheden tot communicatie om mij heen. Dat helpt en maakt het tot een minder eenzaam proces.

Rond vijf uur 's middags hadden mijn ouders de wisseling van de wacht. Vaak at mijn moeder als ze thuiskwam van haar werk. Mijn vader bracht ons naar bed. Wij vonden het geweldig dat, als hij de slaapkamer binnenkwam, wij onder de dekens lagen en dat hij dan net deed of hij ons niet kon zien. Dan zei hij, altijd met een gekke hoge stem: "Wêr binne dy famkes toch? Ik begryp d'r neat fan." (vert.: "Waar zijn die meisjes toch? Ik begrijp er helemaal niets van.") Vervolgens zei hij: "Wat in frjemde bult op it bêd" (vert.: "Wat een vreemde bult op het bed.") En dan gierden Hendrika en ik het uit. Elke avond weer. Daarna zong hij met ons een lied, vertelde een